

Het stadsgezicht beschermd en verder

Op 13 september jl. werd door vijf Amsterdamse monumentenorganisaties w.o. Heemschut in het Rijksmuseum een symposium belegd over de vraag of het stadsgezicht van Amsterdam zal worden beschermd. (zie het dec. nummer) Helaas werd er zoveel aandacht geschonken aan de als dissonant ervaren architectuur in de oude stad en aan de praktijkervaringen bij het herstel en de herbesteding van monumenten dat het eerder een bijeenkomst leek van monumentenzorgers.

Nauwelijks werden toegelicht de betekenis en de achtergronden van de aanbieding dd. 25 mei 1989 door de Directeur van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist aan het college van Burgemeester en Wethouders van het voorstel tot aanwijzing van Amsterdam binnen de Singelgracht als beschermd stadsgezicht.

Pas tijdens de discussie maakte prof. W. F. Heinemeyer duidelijk dat voor het gebied binnen de Singelgracht stedenbouwkundige plannen dienen te worden ontworpen ten behoeve van die bescherming. In zulke bestemmingsplannen zullen bepalingen worden opgenomen tegen de aantasting van de stedelijke structuur alsmede voorwaarden ten aanzien van bouwmassa's, bouwhoogten, rooilijnen, dakhellingen enz. Terecht vroeg hij ook aandacht voor de uitstraling van die stedenbouwkundige voorwaarden op de aangrenzende stadswijken zoals bijvoorbeeld de *Y-oevers* en de *-Ring 1920-1940*.

Wil het stadsgezicht werkelijk worden beschermd dan zal de Dienst Ruimtelijke Ordening daartoe spoedig opdracht dienen te ontvangen.

ning moet worden gehouden met de inspraakprocedure na de ter-visielegging.

De welstandscommissie

Behalve die stedenbouwkundige aspecten van de bescherming van het stadsgezicht zal ook aandacht moeten worden geschonken aan het scherper omlijnen van het beleid van de welstandscommissie van de Oude Stad. Een welstandscommissie heeft de taak het gemeentebestuur te adviseren over de architectonische kwaliteiten van een bouwplan. Helaas is het zo dat haar beleid zoal niet faalt dan toch zeker weinig waardering ontmoet van vele

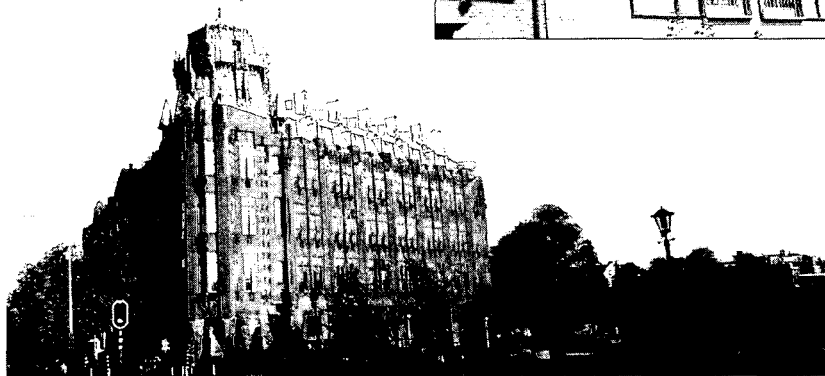
commissie zeker niet om een emotionele benadering van een bouwplan. Zij heeft immers alleen te adviseren of een plan voldoet aan wezenlijke architectonische grondbeginselen: bouwmassa, verhoudingen, bouw materiaal en kleur.

Omdat Amsterdam een donkere en in ieder geval een grijze stad is misstaan daarin de rose natuursteengevels van de *Pierson-Heldring-Piersonbank* aan het Rokin en van de uitbreiding van het *Victoria-hotel* aan de P-H-kade. Vaak wordt het wenselijk geacht het stadsbeeld op te vrolijken met felle kleuren geel, groen en paars. Tegen een weloverwogen toepassing van kleuren kan geen enkel bezwaar bestaan, mede op grond van het feit dat de oude monumenten wel degelijk kleurrijker waren dan wordt vermoed. Maar het moderne kleurgebruik lijkt eerder slechts tijdelijk te bevredigen of langdurig te ergeren.

Zo rust er een zware verantwoordelijkheid op een welstandscommissie bij haar beslissingen of een bouwplan wel past in het bestaande stadsbeeld. De vraag rijst nu of de welstandscommissie zelf wel voldoende inzicht heeft in het zo typisch Amsterdamse karakter van het te beschermen stadsgezicht: is er nog

Nieuwe appartementen in de Kerkstraat, gebouwd door Cees Dam. (foto H. Knijtijzer).

Het Scheepvaarthuis aan de Amsterdamse Prins Hendrikkade. (foto H. Knijtijzer)

Het is immers duidelijk dat het maken van die stedenbouwkundige plannen en voorschriften een tijdrovende zaak is. Vooral als daarbij nog reke-

Amsterdammers kenmerkend is de publicatie van wat het lelijkste gebouw is in de oude stad in het hoofdstedelijke blad *Binnenstad* van de Vereniging *Vrienden van de Binnenstad*.

Nu gaat het voor een welstands-

wel enig cultuurbesef of gaat de beschaving aan de mode ten onder?

Wat geldt voor de kleuroepassing geldt ook voor de bekwaamheid van vele architecten in het vinden van telkens nieuwe architectonische motieven. Waarschuwend heeft architect *M. F. Duintjer* er eens op gewezen dat hij zocht naar het steeds opnieuw uitwerken van één enkel thema tot een nieuwe melodie. Eerst dan kan een harmonie ontstaan van een nieuwe architectuur in het oude stadsbeeld.

Vervolg op pagina 33

Vervolg van pagina 21

Kan een oude stad nieuwe gebouwen verdragen?

Het boeiende beeld van *Praag* bewijst dat dit heel wel kan. Daar staan naast elkaar gebouwen van het *Romaans*, de *Gotiek*, de *Renaissance*, de *Barok*, het *Rococco*, de *Jugendstil* en het *Nieuwe Bouwen*. Tegenwoordig leiden zij naar een boeiende harmonie, die de uitstraling is van het leven door de eeuwen heen.

Het architectonische beeld van Amsterdam is zo sterk dat het ook in Amsterdam mogelijk, ja nodig is daarin nieuwe bouwwerken op te nemen. Dat is toch ook altijd een historisch besef geweest. Naast de *gotische Nieuwe Kerk* staat niet alleen het *moderne Ministeriegebouw* van *Wegener Sleeswijk* maar ook het *classicistische Raadhuis* van *Van Campen*. En tussen de prachtige 17e en 18de eeuwse grachtehuizen voegen zich wonderwel de 19de-eeuwse woonhuizen. Ook *Berlage* bouwde in die typisch 19de-eeuwse *Plantage* zijn kantoor voor de *Diamantwerkersbond*. Goede voorbeelden van nieuwe gebouwen in de oude stad zijn de *Spaarbank van de*

Stad Amsterdam van Sijmonds aan het *Singel*, het *Mozes en Aäronshuis* aan het *Waterlooplein* en de *Jodenbreestraat* van *Sier van Rhijn* alsmede een blokje woningen aan de *Kerkstraat 399-401* van *Dam*. Deze nieuwe werken in de oude stad zijn de weerspiegeling van het leven en de cultuur van Amsterdam. Het is duidelijk dat de nieuwe bouwkunst heden nog zelden wordt gewaardeerd. Maar dan is het goed te bedenken dat ook de *Beurs van Berlage* en het *Scheepvaarthuis* van *Van der Mey* niet onmiddellijk werden bewonderd. Desondanks is de invloed van *Berlage* op de moderne bouwkunst heel groot geweest en was niet het *Scheepvaarthuis* het begin van de thans alom bewonderde *Amsterdamse School*?

Bij de bescherming van het stadsgezicht binnen de *Singelgracht* dient ook rekening te worden gehouden met haar uitstraling op bijvoorbeeld *Amsterdam-Zuid*, zowel in stedenbouwkundige als in architectonische zin. De herprofilering van de *Apollo-laan* en de *Buitenveldertselaan* en het volbouwen van openbare ruimten zijn stedenbouwkundige ingrepen

van grote betekenis zo ook de bescherming van het architectonische beeld van Amsterdam-Zuid. Een aantal woonblokken van de Amsterdamse School en solitaire woonhuizen van *Van Anrooy*, *Eschauzier*, *Granpré*, *Molière* en *Rutgers* zijn reeds op de Rijksmonumentenlijst geplaatst of dienen spoedig in de Gemeentelijke Monumentenlijst te worden opgenomen. Van het uitblijven van die bescherming is het nieuwe gebouw van *J. P. Morgan* een triest voorbeeld. Aan de koele glanzende hardheid van de hoek *Apollo-laan-Michelangelostraat* ontbreekt ieder spelelement, dat *prof. Huizinga* de grondslag van de cultuur noemde en dat juist zo karakteristiek is voor de fantasievolle rijkdom van de hoek van het Scheepvaarthuis. De fantasie als scheppende verbeeldingskracht is van wezenlijke betekenis voor de architectuur. Terecht ook wees *prof. Lea Dasberg* er op dat de fantasie van het kind (en de mens) geprikkeld moet worden opdat er een betere en schonere wereld zal ontstaan. Daartoe dient het stadsbeeld binnen de *Singelgracht* te worden beschermd. □